

Socialstyrelsen

Anbefalinger

**BØRN OG UNGE
MED KOMPLEKSE
FUNKTIONSNEDSÆTTELSE
SOM FØLGE AF
PRÆNATAL EKSPONERING
FOR RUSMIDLER OG
AFHÆNGIGHEDSSKABENDE
MEDICIN**

Viden til gavn

Indledning

Denne publikation præsenterer anbefalingerne i forløbsbeskrivelsen for børn og unge med komplekse funktionsnedsættelser som følge af prænatal eksponering for rusmidler og/eller afhængighedsskabende medicin.

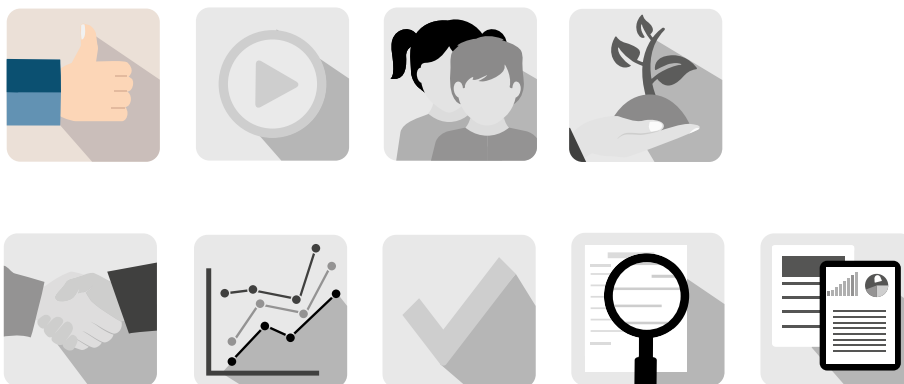
Formålet er at give læseren et hurtigt overblik over Socialstyrelsens faglige anbefalinger til tilrettelæggelse af en højt specialiseret indsats til målgruppen.

Forløbsbeskrivelsen bygger på aktuelt bedste viden og beskriver, hvilke indsatser målgruppen har behov for med fokus på det gode forløb for indsatser til barnet og den er skrevet til kommunale ledere, der har ansvar for planlægning af indsatsen til målgruppen samt til fagpersoner, som arbejder med disse børn. Forløbsbeskrivelsen beskriver centrale elementer i den højt specialiserede indsats, som målgruppen har behov for.

Anbefalingerne kan bruges selvstændigt, men for at forstå baggrunden for anbefalingerne henvises til *Forløbsbeskrivelse. Børn og unge med komplekse funktionsnedsættelser som følge af prænatal eksponering for rusmidler og afhængighedsskabende medicin*, som findes på Socialstyrelsens hjemmeside.

Børn og unge i denne målgruppe har flere samtidige risikofaktorer og kræver en særlig opmærksomhed fra omsorgs- og fagpersonerne i deres liv. Der kan mangle viden om og forståelse for barnets vanskeligheder og signaler, hvilket udgør en risiko for, at omsorgsmiljøet ikke formår at imødekomme barnets behov.

Forløbsbeskrivelsens anbefalinger understøtter, at barnet og den unge ud fra egne behov og forudsætninger udvikler og bibeholder bedst mulig funktionsevne, og hermed får gode vilkår for et selvstændigt liv. Forløbsbeskrivelsens anbefalinger må ses som en del af og i sammenhæng med andre tiltag, rettet mod målgruppen, herunder også tiltag til børnenes mødre. Socialstyrelsen har valgt samtidigt at udgive en forløbsbeskrivelse om udsatte gravide med skadeligt rusmiddelforbrug, der beskriver den tidlige forebyggende indsats i graviditeten¹.

¹ Læs mere i *Forløbsbeskrivelse. Udsatte gravide med skadeligt rusmiddelforbrug* på socialstyrelsen.dk

ANBEFALINGER

1

Skærpet fokus på opsporing

I de tilfælde, hvor den prænatale eksponering er kendt, er det vigtigt, at denne viden følger med barnet videre i dets opvækst, for at barnet kan tilbydes den rette indsats. Når den prænatale eksponering ikke er kendt, er målgruppen afhængig af at møde fagpersoner, som kan identificere tegn på, at hypotesen om prænatal eksponering for rusmidler og/eller afhængighedsskabende medicin skal anlægges, afprøves og evt. be- eller afkræftes.

Socialstyrelsen anbefaler skærpet fokus på familier, som er fulgt i familieambulatoriet grundet rusmiddelproblematik med henblik på opsporing af målgruppen

- Når en gravid følges i et af regionens familieambulatorier, bør kommunens familieafdeling have en særlig opmærksomhed på det kommende barn med henblik på at vurdere, hvorvidt barnet og familien kan have behov for særlig hjælp og støtte.
- Familieafdelingen bør sikre et tværfagligt samarbejde med familieambulatoriet, så familieambulatoriets arbejde med og kendskab til barnet og familien inddrages.
- Når familien afsluttes i familieambulatoriet bør den kommunale familieafdeling, pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) og sundhedsplejen fortsat have fokus på at følge barnets udvikling og trivsel

Socialstyrelsen anbefaler et vedvarende og systematisk fokus på børn i mistrivsel med henblik på opsporing af målgruppen

- Med henblik på opsporing af målgruppen bør fagpersoner have et vedvarende og systematisk fokus på børn, der udviser tegn på mistrivsel. Tegn på prænatal rusmiddeleksponering kan være reguleringsvanskeligheder, sarthed over for lys, lyd og berøring, motoriske- og/eller kommunikative funktionsnedsættelser, faglige vanskeligheder og/eller usædvanlige kontaktmønstre. Målgruppens karakteristika uddybes i forløbsbeskrivelsen.

- Ved bekymring for barnets trivsel og udvikling er det væsentligt, at fagpersonerne reagerer ved at underrette den kommunale familieafdeling.

2

Identificér støttebehov gennem tværfaglig udredning

Både biologiske, psykologiske og sociale forhold har betydning for funktionsniveau og udviklingspotentiale hos et barn. Det er vigtigt, at der ved børn med mistanke om eller bekræftet prænatal rusmiddeleksponering foretages en tidlig og løbende tværfaglig udredning og undersøgelse, som kan danne udgangspunkt for, at de rette faglige tiltag bliver iværksat.

Socialstyrelsen anbefaler at børn, som potentielt kan være i målgruppen, undersøges med blik for barnets livshistorie

- Når fagpersoner skal afdække og udrede børn i mistrivsel, er det vigtigt at inddrage oplysninger om barnets foster-, fødsels- og spædbarnshistorik samt spørge ind til eventuelt rusmiddelforbrug under graviditet. I takt med at barnet bliver ældre, kan vanskeligheder vise sig og/eller forværres, hvorfor der er behov for løbende opfølgning

Socialstyrelsen anbefaler en tidlig og løbende tværfaglig udredning af funktionsevne hos børn i målgruppen og justering af indsats

- Der bør foretages løbende udredning med udgangspunkt i det enkelte barns anamnese og aktuelle symptombillede samt dets relationelle miljø.
- I så fald de anbefalede indsatser ikke har den tilsigtede effekt, bør det give anledning til en mere uddybende udredning, justering af indsats og afprøvning af nye tiltag.

3 Helhedsorientering med indsatser baseret på aktuelt bedste viden

Børn i målgruppen kan udvikle en kompleksitet af og diversitet i deres funktionsnedsættelser, afhængig af genetiske faktorer og påvirkninger under og efter graviditeten. De faglige indsatser der igangsættes, bør have til formål at forebygge, behandle og/eller begrænse følger af en nedsat funktionsevne og fremme udvikling af funktionsevnen. Det er vigtigt, at indsatserne retter sig mod både en udviklingsbaseret og en systembaseret tilgang.

Socialstyrelsen anbefaler, at helhedsorienterede indsatser til målgruppen retter sig mod både funktionsnedsættelser og omgivelser

- Gennem opvæksten vil børn i målgruppen have særlige behov og fx have brug for voksne, der kan understøtte, at barnet udsættes for passende krav og stimuli, heraf indgår i et miljø præget af forudsigelighed og tryk. Dette fordrer, at omsorgs- og fagpersoner har viden om konsekvenserne af prænatal rusmiddeleksponering.
- Børn i målgruppen kan udvikle komplekse funktionsnedsættelser og i kombination hertil vokse op i et udsat miljø. Indsatsen bør adresserer barnets og familiens samlede behov og leveres i en form, så barnets udvikling understøttes mest hensigtsmæssigt.

Socialstyrelsen anbefaler, at indsatserne er baseret på aktuelt bedste viden om målgruppen

- Aktuell bedste viden om indsatser til målgruppen beskriver at omsorgs- og fagpersoner bør:
 - hjælpe og støtte barnet i at regulere sig selv bl.a. i forhold til søvn, spisning og adfærd.
 - understøtte barnets motorisk-, sproglig- og sociale udvikling.
 - anvende rehabilitering, recovery og psykoedukation som rammesættende tilgang for indsatsen.
 - sikre en systematisk vidensdeling af barnets behov, styrker og udfordringer, med særligt fokus på overgangsfaser.

4 Særligt fokus på børn i målgruppen som er anbragt uden for hjemmet

En høj andel af børn i målgruppen er anbragt uden for hjemmet, men den prænatale rusmiddeleksponering er ikke altid erkendt eller handlet på. De fleste anbringelser af børn i målgruppen sker i plejefamilier. Det kan være en krævende opgave at give pleje til og understøtte udviklingen for et barn i målgruppen. Det kan være vanskeligt at adskille symptomer på tilknytningsvanskeligheder og følelsesmæssige belastninger fra de rusmiddelrelaterede funktionsforstyrrelser, og dermed er der en risiko for, at barnet ikke får den støtte, det behøver.

Socialstyrelsen anbefaler, at når børn i målgruppen anbringes, bør det være i enten en forstærket eller specialiseret plejefamilie

- Børn i målgruppen har vanskeligheder, der stiller særlige krav til barnets omsorgspersoner. En plejefamilie har brug for viden om følgerne ved prænatal rusmiddeleksponering og bør tilbydes støtte og redskaber, der kan understøtte barnets udvikling og forebygge sammenbrud i anbringelsen.

5

Tværfaglig og tværsektoriel koordinering omkring højt specialiserede indsatser

Tværfagligt og tværsektorielt samarbejde mellem faggrupper med forskellige faglige vidensområder og tilgange er afgørende for både opsporingen og den efterfølgende indsats samt det gode forløb til målgruppen.

Socialstyrelsen anbefaler, at allerede etablerede samarbejdsfora anvendes og styrkes

- Kommunens familieafdeling og PPR samt relevante fagpersoner bør deltage i familieambulatoriets etablerede tværsektorielle samarbejde. Det kommunale samarbejde omkring børn i målgruppen kan ske i allerede lovpligtige samarbejdsfora som fx den tværfaglige gruppe (Sundhedsloven § 123).
- For at understøtte en velkoordineret tværsektoriel indsats over for målgruppen kan man i de eksisterende administrative kontaktfora mellem kommuner og sygehuse indgå samarbejdsaftaler med klart definerede beskrivelser af opgaveløsning på tværs af kommuner og region.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk

Indhold udarbejdet af Socialstyrelsen

Layout: 4PLUS4
Forsidefoto: Adobe Stock

Download eller læs rapporten på
www.socialstyrelsen.dk

Der kan frit citeres fra rapporten med
angivelse af kilde.

September 2022

